

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor
Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Per e-mail verzonden

Cc: Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, mevrouw drs. C.J. Schouten

Datum

14 maart 2022

Ons kenmerk

22-037/KJ/JvR/tvm

Betreft / Onderwerp

Brief t.b.v AO Armoede- en schuldenbeleid d.d. 17 maart 2022

Doorkiesnummer

088-3681834

Email contactpersoon

jessica.vanruitenburg@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Geachte Kamerleden,

Op 17 maart spreekt u over het Armoede en schuldenbeleid. Dit is naar de mening van de FNV altijd een belangrijk en urgent vraagstuk, maar nu zeker met oog op de gevolgen van de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen waarbij extra bestaansonzekerheid dreigt voor veel mensen.

Armoede is een urgent thema. Zeker in deze tijden, waarbij de noodzakelijke kosten voor levenshoud onbeheersbaar stijgen. Nog te veel mensen hebben een inkomen in Nederland beneden de armoedegrens. En nog veel meer mensen hebben wel een inkomen daarboven, maar komen door de stijging van de vaste lasten en hogere prijzen in de winkels toch niet rond. Armoede in Nederland neemt schrijnende vormen aan. Een kwart miljoen kinderen groeit op in armoede. Mensen met een laag inkomen leven korter dan mensen met een hoog inkomen. Bijna 53.000 meisjes gaan wel eens niet naar school, omdat ze geen geld hebben om menstruatiemiddelen te kopen. Samen met een aantal organisaties heeft FNV in een manifest opgeroepen om menstruatiermoede tegen te gaan¹.

De gemeenten zijn belast met de uitvoering van het armoedebeleid. De FNV heeft recent een plan gelanceerd om lokaal armoede te bestrijden². De lokale overheid heeft een belangrijke rol in het bestrijden van armoede. De FNV wil onder meer dat mensen die van minder dan 150% van het Wettelijk Sociaal Minimum moeten rondkomen geen gemeentelijke belastingen hoeven te betalen. Ook moeten zij ruimhartig gebruik kunnen maken van voorzieningen als bijzondere bijstand voor onvoorzien, noodzakelijke medische kosten. Chronisch zieken en gehandicapten die van een

¹ <https://www.fnv.nl/getmedia/ad723262-c818-4e1d-80f2-968006b824bf/Manifest-menstruatiermoede-2-9-2021.pdf>

² <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/uitkeringsgerechtigden/2021/10/fnv-presenteert-plan-voor-lokale-armoedebestrijdin>

minimum moeten leven en een extra bijdrage voor hun medicijnen moeten betalen en altijd het eigen risico kwijt zijn ,worden nu ongekend hard gestraft voor hun ziek zijn³.

Maar gemeenten zijn beperkt in hun mogelijkheden om armoede bij de wortel aan te pakken, namelijk het gebrek aan een fatsoenlijk inkomen. De FNV doet daarom een beroep op de landelijke politiek en op uw Kamer om oog te hebben voor de onmogelijke situatie waar huishoudens met een laag inkomen zich in bevinden en te zorgen voor adequate compensatie. Om dit te bereiken vraagt de FNV in het kort:

- Stel de energietoeslag ook beschikbaar voor inkomens tot 130% minimumloon en verhoog het bedrag.
- Schrap de halvering van de jonggehandicaptenkorting en de versnelde afbouw van de dubbele heffingskorting in de bijstand.
- Pak de structurele oorzaken van armoede aan door het minimumloon naar 14 euro te verhogen en de uitkeringen en AOW volwaardig mee te laten stijgen. En door de onzekere arbeidscontracten aan te pakken, door een voortvarende aanpak van de arbeidsmarkt.
- De Participatie moet fundamenteel herzien worden en voer een regelarme bijstand in.

Garanderen van bestaanszekerheid

Het Centraal Planbureau raamde vorige week dat de inflatie in 2022 uit zou komen op 5,2%, waarbij de doorsnee koopkracht zou dalen met 2,7%. Met name de lage inkomens met een onzuinig huis krijgen de grootste klappen te verwerken⁴. Het Kabinet heeft op 11 maart een omvangrijk pakket aan maatregelen gepresenteerd om huishoudens tegemoet te komen. Daarin is deels gekozen voor generieke maatregelen die ook terecht komen bij mensen die dat minder nodig hebben. De FNV heeft eerder gepleit voor gerichte compensatie voor de mensen die dat het hardste nodig hebben⁵. De energietoeslag voor de laagste inkomens wordt verhoogd van 200 naar 800 euro⁶. De FNV vindt het goed dat er oog is voor de noden van de lage inkomens, maar maakt zich nog steeds veel zorgen. Sommige mensen gaan meer dan honderd euro per maand meer betalen aan energie, soms zelfs tweehonderd euro. Veel mensen met een uitkering of laag inkomen leven nu in voortdurende spanning, omdat de kosten voor energie dusdanig stijgen dat zij het niet meer op kunnen brengen en door het ijs dreigen te zakken.

De tegemoetkoming van 800 euro is dan voor hen ook nog steeds niet toereikend en zou verhoogd moeten worden. Het gaat hierbij om een groep van mensen met een uitkering of een zeer laag loon die nauwelijks financiële buffers hebben. Bovendien maakt de FNV zich zorgen om de wijze van uitvoering van de energietoeslag. Gemeenten mogen zelf de inkomensgrenzen bepalen voor de energietoeslag. De FNV wil juist pleiten voor eenduidige uitvoering; het zou niet moeten uitmaken waar je woont of je wel of geen energietoeslag krijgt. Bovendien zou de energietoeslag niet alleen beschikbaar moeten zijn voor huishoudens op of net boven het bijstandsniveau, maar ook voor huishoudens vlak boven het minimumloon, bijvoorbeeld tot 130% WML. Ook deze huishoudens moeten nu rond zien te komen van een laag inkomen, terwijl dat met deze grote kostenstijgingen niet reëel is. De FNV vraagt zich ook af of de gemeente in staat is om iedereen voor wie de energietoeslag noodzakelijk is te bereiken, waaronder de werkenden en de ouderen zonder pensioen of met een laag

³ <https://www.trouw.nl/economie/wie-het-leven-al-amper-kon-betalen-komt-nu-in-grote-problemen-dan-ee-ik-maar-minder~b30cf43b/>

⁴ <https://www.cpb.nl/centraal-economisch-plan-cep-2022#docid-160798>

⁵ <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/algemeen-nieuws/2021/11/minima-veel-meer-geholpen-met-gerichte-compensatie>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid/documenten/kamerstukken/2022/03/11/kamerebrief-aanvullende-koopkrachtmaatregelen-2022>

pensioen. Ook bij een regeling als de TONK wist niet iedereen die het nodig had de gemeente te vinden. Het zou goed zijn als mensen zich nu al kunnen melden bij een centraal punt.

Plannen regeerakkoord

In het nieuwe regeerakkoord wordt 500 miljoen in totaal vrijgemaakt voor het hervormen van de arbeidsmarkt, re-integratie en het aanpakken van armoede en schulden. Het Kabinet heeft de ambitie om het aantal kinderen dat in armoede leeft te halveren. Daarnaast wordt het minimumloon een klein beetje verhoogd met 7,5% met daaraan gekoppeld de uitkeringen, zonder de AOW. De verhoging van het WML is niet voldoende om mensen uit de armoede te halen; laat staan om de doelstelling te halen om het aantal kinderen in armoede te halveren. De FNV is bovendien geschokt door het voornemen om de jonggehandicaptenkorting te halveren en de afbouw van de dubbele heffingskorting in de bijstand te versnellen. Door de halvering van de jonggehandicaptenkorting stijgt de koopkracht van een jonggehandicapte met een inkomen op het minimumloon slechts 4,5 tot 5%, terwijl die van een werkende op het minimumloon met 7-7,5% stijgt⁷. De FNV vindt dit niet solidair en stelt dat daarmee sprake is van een boete op het hebben van een beperking. De FNV vraagt de Tweede Kamer dan ook om de halvering van de jonggehandicaptenkorting niet door te laten gaan. Ditzelfde vraagt de FNV ook voor de versnelde afbouw van de dubbele heffingskorting in de bijstand. Door deze maatregel blijft de koopkracht voor bijstandsgerechtigden achter. En dit terwijl al jaren bekend is dat het bijstandsniveau, het sociaal minimum, te weinig is om van te kunnen leven⁸. De FNV pleit er juist voor om een streep te zetten door de afbouw van de dubbele heffingskorting. Uit de publicatie Kansrijk Armoedebeleid van CPB, SCP en CBS bleek dat het aantal bijstandsgerechtigden in armoede alleen al door het schrappen van deze maatregel zou dalen met 48%⁹.

SER Verkenning Werk en Armoede

220.000 mensen in Nederland werken, maar komen niet rond. In september 2021 publiceerde de SER de Verkenning "Werken zonder armoede"¹⁰. In deze verkenning komt duidelijk naar voren dat de arbeidsmarkt niet voor iedereen goed werkt. Een harde constatering in deze verkenning is dat het minimumloon te weinig garantie biedt om armoede te voorkomen. Het minimumloon is de laatste jaren achtergebleven bij de koopkrachtontwikkeling, waardoor herverdeling door middel van de toeslagen noodzakelijk is. En ditzelfde toeslagenstelsel faalt in ondersteuning van mensen met lage inkomens. Het veroorzaakt zelfs armoede door mensen in schulden te storten.

Een andere harde constatering is dat onzekere contracten of zelfstandige arbeid het risico op armoede vergroten. De onderliggende analyse van deze verkenning is dat de arbeidsmarkt niet voor alle werkenden goed werkt. En dat ons vangnet van sociale zekerheid onvoldoende ondersteuning biedt aan wie dat het hardste nodig heeft.

In deze verkenning wordt aanbevolen om armoede onder werkenden terug te dringen door een flink aantal maatregelen te nemen, waaronder:

- Verhoog het minimumloon en behoud de koppeling met de uitkeringen;
- zorg dat werkenden netto meer over houden;
- zelfstandigen zouden tariefafspraken moeten kunnen maken en beschermd moeten worden tegen arbeidsongeschiktheid;
- pak nulurencontracten aan en maak bijverdienen in de bijstand mogelijk.

FNV gaat ervan uit dat dit Kabinet met de hoogste prioriteit deze aanbevelingen uit gaat voeren.

⁷ <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/220210-Rapport-koopkracht-coalitieakkoord-rutte-iv-Nibud-2022.pdf>

⁸ <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-verhoog-bijstand-en-minimumjeugdloon/>

⁹ <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/06/18/kansrijk-armoedebeleid>

¹⁰ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/werken-zonder-armoede>

Participatiewet

Ook doet de SER in de verkenning 'Werken zonder armoede' specifiek een aantal aanbevelingen om de Participatiewet aan te passen. Daarbij gaat het om het verruimen van de mogelijkheden om bij te verdienen en om een regeling waardoor bijstandsgerechtigden meer spaargeld mogen houden. Werken vanuit uitkering moet drempelloos kunnen plaatsvinden met voorspelbare gevolgen voor degene die gaat werken. FNV vindt al langer dat de Participatiewet mislukt is en fundamenteel veranderd moet worden. De in 2015 ingevoerde Participatiewet leidde onder andere tot de verplichte tegenprestatie voor bijstandsgerechtigden, sluiting van sociale werkbedrijven voor nieuwe mensen met een arbeidsbeperking en de bijna- afsluiting van de Wajong voor jonggehandicapten.

Mensen met een arbeidsbeperking verdienen een betere ondersteuning. De bestaande sociale werkbedrijven zouden moeten worden omgevormd tot een landelijk dekkend netwerk van sociale ontwikkelbedrijven. Werkzoekenden met een arbeidsbeperking, die sinds de komst van de Participatiewet niet meer in de sociale werkvoorziening mogen instromen, moeten het recht krijgen om via zo'n sociaal ontwikkelbedrijf aan passend werk te worden geholpen. Deze bedrijven kunnen als springplank dienen door mensen met de juiste begeleiding en scholing te plaatsen bij werkgevers. Maar ook als vangnet, voor degenen bij wie dat (al dan niet tijdelijk) niet lukt.

De FNV pleit naast de aanbevelingen van de SER ook voor de afschaffing van de kostendelersnorm, omdat deze leidt tot armoede en tot dakloosheid¹¹. Die norm, sinds 2015 ingevoerd, zorgt ervoor dat mensen die met elkaar in een huis wonen gekort worden op de bijstand die zij ontvangen. Ongeveer 10% van de bijstandsgerechtigden, zo'n 41.600 (cijfers 2019), heeft te maken met de kostendelersnorm. Het voornemen van het kabinet om de kostendelersnorm vanaf 2023 af te schaffen voor inwonenden onder de 27 is een goede eerste stap, maar niet voldoende. De FNV roept op om, zoals de gemeente Rotterdam doet, toe te staan dat gemeenten de kostendelersnorm voor inwonenden onder de 27 jaar nu al niet meer toepassen.

Tot slot

Al eerder in deze brief is opgemerkt dat het beleid van de overheid in sommige gevallen medeverantwoordelijk is voor het ontstaan van schulden en van armoede bij mensen. Dit heeft geleid tot zeer schrijnende situaties. In het bijzonder wil de FNV hier aandacht vragen voor de mensen die slachtoffer zijn geworden van de overheid door de toeslagenaffaire. Ruim een jaar geleden viel het Kabinet vanwege de toeslagenaffaire, maar nog steeds is een oplossing voor deze mensen niet in zicht. Door de stijgende prijzen zitten zij nu driedubbel in de problemen. De snelheid waarmee bedrijven werden ondersteund tijdens het begin van de coronacrisis staat in schril contrast met de traagheid waarop slachtoffers van de toeslagenaffaire worden geholpen. De FNV kan niet anders dan constateren dat de overheid met twee maten meet en de eigen burgers anders behandelt dan bedrijven en multinationals en dat het vertrouwen in de overheid hierdoor diep is geschaad. Het is goed dat de overheid ruim budget beschikbaar heeft gesteld om mensen te compenseren, maar het komt nu aan op daden. FNV doet daarom het dringende beroep op uw Kamer om er voor te zorgen dat de slachtoffers van de toeslagenaffaire ruimhartig en snel gecompenseerd worden en dat alle schulden daadwerkelijk worden kwijtgescholden, zodat zij weer vooruit kunnen kijken.

Het vorige Kabinet wekte de indruk er vooral te zijn voor de mensen met wie het goed gaat. FNV heeft de hoop dat dit kabinet, met daarin een minister voor Armoedebeleid, meer oog zal hebben voor

¹¹ <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/uitkeringsgerechtigden/2021/03/fnv-blij-met-politieke-steun-om-kostendelersnorm>

degenen met wie het even niet zo goed gaat. Mensen in armoede kunnen helaas niet wachten op wetswijzigingen vanuit Rijksoverheid.

Op 17 maart, de dag na de gemeenteraadsverkiezingen, maken gemeenten zich op om coalities te gaan vormen. Het armoedebeleid ligt voor een groot deel in hun handen, net als de uitvoering van de Participatiewet. De FNV wil haast maken met een aantal zaken en roept daarom de gemeenten op om de Participatiewet te ontdoen van strakke regelgeving en ruimhartig af te zien van de verplichte tegenprestatie en de kostendelersnorm, bijverdienen tot 300 euro per maand toe te staan en het sanctiebeleid af te schaffen. Kortom, te experimenteren met de regelvrije bijstand.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Kitty Jong', with a long, thin vertical stroke extending downwards from the end of the signature.

Kitty Jong
Vicevoorzitter FNV